pagini bucovinene

ANUL IV nr. 8 (44)

AUGUST 1985

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

Un anotimp — sărbătoare în Bucovina

La jubileul de lumină al țării ne-aducem și noi, sucevenii, prinosul de venerație, iubire și recunoștință față de bărbatul care, de două decenii, înconjurîndu-ne cu dragoste de părinte, a știut să imprime ritm și certitudine înaintării patriei spre comunism.

Cînd în mai 1966 Bucovina primea, în haină strămoșească de sărbătoare, cu grai clocotind de urale, cu inima și sufletul ca izvorul de limpezi, pe Omul ce era de un an la cîrma destinelor noastre, pe Obcinile de străveche istorie și veșnică poezie se anunța o neasemuită declanșare de energii.

Iubitor de neam și de vatră, ziditor de istorie nouă, primul comunist al țării rostea, atunci, undeva în preajma voievodului veghind de sub lespedea împodobită cu frunze de stejar — Domnul Ștefan cel Mare — următorul adevăr incontestabil: „Bucovina a dat mulți oameni de seamă. Cinstind memoria lor, prețuim tot ce-a fost bun în trecutul poporului nostru. Fără acest trecut n-ar exista nici prezentul și n-am putea făuri nici viitorul". Erau cuvinte rostite cu pioșenie și venerație pentru gloria trecută, erau demersuri de cutezanță și profeție pentru viitorul de aur care, deschizînd larg poarta istoriei pentru popor, angaja plenar și cu patos poporul în făurirea unei Românii noi, proces tumultuos în care se alinia, ca o fiică veșnic tînără, și Dulcea Bucovină.

Bărbatul Nicolae Ceaușescu, atît de tînăr atunci, făcea primul drum al investiturii sale supreme la Putna și Argeș, la izvoarele de glorie nepieritoare ale istoriei noastre bune și străbune. Astfel, istoria nouă, socialistă, a României, își anunța personalitatea de excepție, pe omul care, dat timpului și națiunii, ca o necesitate istorică, devenea iubitor și făuritor de istorie.

Istoria, ca și pădurea, știe să-și regenereze stejarii de mare demnitate și surprinzătoare rezistență la furtuni.

Îl purtăm la marea sărbătoare a lui August în suflet, și-i purtăm chipul, senin ca seninul națiunii, pe brațele noastre ce știu să scoată din adîncuri visteria erelor geologice, ce rostogolesc bradul legendar pentru a sădi zece în loc, ce ștanțează pe optzeci de produse industriale marca „Bucovina" pentru a ne face oaspeți pașnici în patruzeci și patru de țări ale lumii, ce dau pîinea de Dumbrăveni, și merele de Fălticeni, și laptele gras de Candreni; și meșteșugesc în grai tradiția bună ce-au lăsat titanii culturii răsăriți pe aici tot din pridvor de țăran.

Trăim sărbătoarea lui August în care graiurile noastre, oglindă fidelă a simțirii, rostesc răspicat: Ceaușescu—Pace!, Ceaușescu și poporul!, Ceaușescu—comunism!. Sînt rostiri pe care le-a creat, la fel ca și Doina, la fel ca și Miorița, poporul și le rostesc 23 de milioane. Întotdeauna poporul și-a dorit și și-a ales bărbați vrednici și demni.

Nu a trecut mult timp de cînd cel mai înalt forum științific al țării l-a ales pe tovarășul Nicolae Ceaușescu, pe omul ce a făurit o epocă, membru titular și președinte de onoare al Academiei Republicii Socialiste România. Momentul solemn se înscrie în cursul istoriei ca un element de firească echitate științifică, moment în care, prin discursul de excepție, conducătorul nostru repune încă o dată în drepturi vechimea și permanența noastră aici, știința istoriei. S-a vorbit răspicat și profund, s-a demonstrat cu puterea de netăgăduit a faptelor că dacă socialismul și comunismul sînt, ca putere de prefigurare, opera celor mai luminate minți, apoi, materializarea lor, trebuie să fie rodul, de asemenea, tot al celor mai înțelepte minți. Iată încă un salt calitativ în reevaluarea unei filozofii care s-a născut pentru a lupta împotriva șablonului. Și această reevaluare a început în iulie 1965, cînd, încetînd să mai fumege rugurile pe care erau sacrificate o parte din marile valori ale spiritualității românești, se punea o aureolă nouă, de lumină, pe fruntea vechimii, permanenței, demnității noastre

Este marele merit al celui ce a știut să declanșeze forțele creatoare nebănuite ale acestui popor de eroi, eroul între eroii patriei — tovarășul Nicolae Ceaușescu.

George L. OSTAFI



Desene de Ion Carp FLUIERICI

autograf — ION POPESCU-SIRETEANU

Țară a minunilor

Țară a minunilor și a pădurilor,
bine te-am găsit!
Mai toarnă-mi în suflet
doina strămoșilor
și chiotul lor de izbîndă.
Apleacă-ți fagii în inima mea
și dă-mi merinde brazii tăi
în veșnică furtună.
La tine vine să ia puteri
sufletul meu adînc însetat.
Povestește-mi iar despre Bogdan
și despre cetățile tale de demult,
Țară-a minunilor și-a pădurilor.

Sufletul meu te vede din toate depărtările
și vînturile tale mă ogoaie de arșiță.
Sfios și tăcut ca tine, mă petrec prin
toate lumile, dar gîndurile mele sînt
împletite mereu cu ale tale, Țară a
doinelor și a Putnelor! Cît e largul
acestui pămînt românesc, peste tot
sînt acasă, pentru că peste tot
aud cîntecul drag inimii mele și
graiul bunilor și străbunilor mei,
dar numai către brazii tăi îmi
găsesc toată liniștea și numai apele
tale mă spală deplin de mîhniri
și îndoieli.

Țară tăiată de rîuri limpezi,
în țărna ta sfîntă îmi citesc
ziua de mîine, ca în cea mai aleasă
carte de zodii. Drumeților tăi nu le
pot face altă fîntînă decît să le
întind rodul sărac al boabei mele
de lut, Țară a crivățului și a
primăverilor, leagăn de sînge al
istoriei neamului meu, Mamă și
Doamnă și Stemă!



În pașnicul August

Pe munții domoli și pe dealuri,
— Ca niște tuburi imense de orgă —
Se înalță spre soare și stele
Arborii veșnici ai patriei mele.
Din orga aceasta imensă eu cînt
Nemurirea și slava acestui pămînt!

Această pace-a blîndului august
Să nu se risipească niciodată!
În zi de lucru și-n zi de sărbătoare,
Avînd în trup și-n minte dulcea trudă,
Să stăm la masă și să ospătăm
Și doinele străvechi să le cîntăm!

Să fie pace peste tot în lume,
Să fie pace și în casa noastră,
Ca s-o putem umple de frumuseți
Și-n tihna ei voinici să crească pruncii.

Cine la pieptul său nu a ținut un prunc,
Cine nu a simțit aroma lui de floare și de lapte —
Acela n-a trăit nicicînd cu-adevărat
Și n-a simțit nicicînd minunea vieții!

Al nostru păr brumat de lungă vreme
Prin ani s-ajungă alb ca și omătul.
Să ne vedem nepoții mari deodată
Să fim și noi voioși în casa lor!
Toți oamenii din lume să fie fericiți!
Lumină lină a verii românești,
Atinge-ne cu tîmpla ta curată!

Clement ANTONOVICI

REPORTER

A nu lăsa să se piardă

E o nerăbdare, vara, în omul de la munte pe care cel ce nu-l cunoaște o poate ușor confunda cu lipsa de ospitalitate. „Nu toată vara", se scuză Gheorghe Tomoioagă, vrînd să spună că, în afara vremii făcutului fînului, munteanul își reintră în ritmurile firești, „are timp pentru toate". Un iulie zgribulit de ploi parcă niciodată mai reci a transformat, la Iacobeni, neastîmpărul în enervare. Vicepreședintele Tomoioagă este gata-gata să se certe cu directorul coordonator al școlilor din comună pentru un motiv pe care, altfel, l-ar fi depășit cu ușurință amîndoi. Se împacă, deși n-avem impresia că starea de surescitare ce a provocat „neprincipiala" discuție s-a consumat în incident. „Nu-i nimic, pare a gîndi vicepreședintele, pleacă el în concediu și uită...". Priviri urîte sînt aruncate din cînd în cînd către căciula Ousorului si avem dintr-odată senzația că, din clipă în clipă, oameni din șapte sate și șapte văi vor urca s-o izbească cu năduf de pămînt. Rămîne însă acolo, semn că vremea e bună...

Și totuși, treburile comunei merg bine, zicem, constatare ce pare a-l înviora pe primarul Ioan Cornețchi. „Merg bine în industrie", zice, căutînd febril o hîrtie, renunță și adaugă, aparent fără legătură, „dăm peste 95 la sută din producția de mangan a țării". Merg bine și minerii, și forestierii, și constructorii, și atelierul, și uzina de preparare, dar problema e că fînul n-are voie să putrezească, asta-i problema și, iată, e foarte limpede că oricît s-ar cîștiga din minerit sau de la pădure, din industrie adică, mulțumirea adîncă vine și din cîștigul gospodăriei. „Credeți sau nu, dar la noi concediile se împart în două etape, fiecare într-o perioadă bine definită: prima, vara la făcutul fînului, a doua, în sărbătorile de iarnă. Nu-i o chestiune ușor de rezolvat, să știți...". Și nu este vorba, în fond,

(continuare în pag. IV)

Dumitru TEODORESCU

A PRIVI

Diminețile unui veteran

Prin fața prispei casei lui Constantin Știubeanu din satul Zamostea treceau furnicile sculate odată cu soarele, de pe aproape se auzeau orătăniile gospodăriei, pe cerul dinspre pădure cîte un nor mic și stingher, în grădină fructele se coceau în voie. Cum stam noi așa, se făcuse atîta pace și tihnă, încît ne-am oprit din povestit, ca să trăim clipa asta rară, lăsînd să treacă toate cele ale acestei lumi prin noi. Gazda tocmai se întoarse dintr-o stațiune din Ardeal, de la Bazna, și împărțea acum vara, cîtă mai rămăsese, în pătrățele mici, gîndindu-se ce să pună în fiecare. Eram, într-un fel, stingherit, pentru că venisem aici cu scop precis, să-i redeștept amintiri petrecute cu mult în urmă, în război... Dar, oricum, bărbați sîntem, ce dumnezeu, așa că mi-am promis să nu-l întrerup cu nici o întrebare, să fie numai mărturia lui, făcută în fața mea și a acestei dimineți pe care o trăim amîndoi...

„Sînt de baștină din acest sat. Eram șase copii la părinți. Trei mai trăim. În 22 martie 1944 cînd am plecat în refugiu aveam 20 de ani neîmpliniți, pentru că eu m-am născut în septembrie. Am plecat mulți de la noi, cu ce puteam, ne-am oprit prin Teleorman, la Bășești. Am lucrat pe-acolo pe la oameni, pe unde puteam, mai mult pentru mîncare, pentru cîte-o haină, era greu. Știam multe despre război, auzisem de Hitler, vorbeau unii și alții cîte țări se bat între ele, că nemții vor să cucerească lumea. Stam, seara mai ales, de vorbă cu cîțiva prieteni ai mei, cu Ion Cosovan și cu Andrian Macovei, de la noi din sat, despre ce-am putea face și noi. Cînd am văzut cum s-au schimbat lucrurile ne-am dus la Crînguri, unde era Regimentul 35 infanterie și-am cerut să intrăm voluntari. Mai știam noi ceva militărie, că mai făcuserăm exerciții în sat. Întorseseră ai noștri armele împotriva nemților; ne aflam la Turnu Măgurele, la 23 August. Pe noi ne-au dus, atunci repede, în pădurea Băneasa, unde s-au dat lupte grele. Numai cine-a fost acolo poate ști cum s-a luptat pentru eliberarea Bucureștilor. Peste puțin am plecat spre Ardeal. Făceam parte din compania a II-a, plutonul al II-lea. Comandant de pluton era sublocotenentul Nicolae Dascălu. La Oarba de Mureș am fost rănit. Acolo au murit prietenii mei Andrian Macovei și Ion Cosovan și Teofil Boian din Bîrlad. Pe mine m-au rănit într-o seară pe la opt, nemții și hortiștii nu ne-au putut scoate de pe poziții. Nu știu după cîtă vreme m-am trezit și-am auzit cum vreau doctorii să-mi taie mîna dreaptă. Am stat mult, că eram rănit și la picioare, în spitalul din Mediaș, pe urmă la Sibiu. Mă gîndeam cum se duc ceilalți cu frontul mai departe și era o toamnă frumoasă și-auzeam de la camarazi și de la doctori ce pățesc nemții. Și-mi părea rău că nu mă pot mișca. Apoi a venit iarna și primăvara, eu tot stăteam prin spital, dar s-a făcut pacea și m-am vindecat de la o vreme... Ai mei, vă dați seama, s-au bucurat cînd m-am întors, nu puteau nici vorbi. Era tot așa o dimineață ca asta, cînd nu știai la ce să te uiți. Au trecut foarte mulți ani, cu alte întîmplări. M-au ales și primul președinte de C.A.P. Am stat vreo zece ani... Am primit pensie de veteran de război. Cînd am fost acuma prin Ardeal am văzut locurile pe unde-am luptat. Atîta că era timp ploios și cînd îi vreme rea vechile răni încep să mă doară, să vorbească pe limba lor"...

Marcel MUREȘEANU

Cronica literară

ALEX. ȘTEFĂNESCU

Dialog în bibliotecă

Prin **Dialog în bibliotecă** *), Alex. Ștefănescu dovedește, în primul rînd și încă o dată, că a optat pentru o anumită formulă a criticii care se practică de către tot mai puțini și din ce în ce mai rar. Nu vrem să cădem, aici și acum, în digresiune teoretică, mai ales că și în această chestiune s-a discutat mult și cam degeaba. Dar, la rigoare am putea accepta (pentru a ne explica și justifica afirmația) că lumea critică poate fi împărțită în patru clase deloc rigide și neierarhizabile. Există critici care monologhează (sau dialoghează cu propria persoană literară) complăcîndu-se și impresionînd printr-o voluptoasă surditate (ei suferă, de obicei, de o boală secretă — complexul altitudinii teoretice). Apoi alții care dialoghează aproape numai cu criticii, de multe ori digresînd, sau cu anumiți critici, mai apropiați sau mai depărtați în idei și în spațiu de ființa lor fizică, uneori despărțiți de aceștia — și asta nu constituie, doamne ferește, o culpă — de multe borne de frontieră (și ei suferă, ca majoritatea semenilor, de o maladie nemărturisită — cea a clasamentului intern al breslei). O bună parte a obștei critice dialoghează, aproape exclusiv, cu autorii volumelor recenzate, făcînd-o, fie de o manieră amiabilă, prin tête-a-tête, simpatic regizat, fie de la o amețitoare înălțime catedratică, ceea ce, pînă la urmă, transformă comunicarea tot în monolog (se poate vorbi și aici de o „suferință" — a autorității, a vanității intuițiilor infailibile). În fine o altă serie este a criticii care dialoghează, în primul rînd, cu cititorii : firește, e liberă de teroarea teoretizării, de crispările clasamentelor, de morga apodictică. Obsesia, mărturisită sau nu, a unei astfel de critici este că în fiecare cititor de literatură propriu-zisă sau de critică literară pîndește spectrul unui „specialist" dacă nu de calitate, atunci cu idei bine consolidate, de care trebuie deci să te apropii, după un plan strategic secret ori cel puțin cu prudența pe care o impune conștiința că ai de-a face cu forțe care nu pot fi, în nici un caz, subestimate.

Alex. Ștefănescu face parte, într-o perspectivă tipologică, din ultima categorie ; ceea ce nu înseamnă deloc că demersul său critic refuză celelalte posturi ; numai că ele sînt adiacente celei „de bază" și, lucrul cel mai important, lipsite de complexele care spuneam că le însoțesc și le marchează. Finalul **Dialogului în bibliotecă** aduce în acest sens cîteva precizări importante : „Mă substitui cititorului (eliminînd din minte eșafodajul ideologic folosit de mine pentru construirea mesajului) și încerc să-mi dau seama ce va înțelege el. (...) Reconstitui în minte etapele înțelegerii și aplic algoritmul la compunerea portretului-robot al cititorului. (...). Ca pe o pistă de probe, supun textul unor încercări îndrăcite, obligîndu-l să funcționeze în toate pozițiile posibile și imaginînd obstacole greu de trecut". Pentru cineva care crede în necesitatea unei cît mai largi audiențe a criticii, în exigența autoreglării ei în primul rînd în raport cu cititorul și abia după aceea cu creatorul, o asemenea profesiune de credință este reconfortantă.

Principala calitate a demersului critic, în care vede un mod de existență a literaturii egal în drepturi cu oricare dintre genurile ei, este pentru Alex. Ștefănescu **elocvența.** Prin ea înțelege capacitatea textului de a provoca în cititor exact reacția pe care o urmărește autorul, iar nu de a-i comunica și imprima exact ceea ce simte el. Între această afirmație și o alta (aparținînd celuilalt protagonist al „dialogului în bibliotecă" — de fapt, o altă ipostază a autorului) potrivit căreia „scrisul este arta de a explica", găsim că există o relativă contradicție, cel puțin terminologică, dacă nu, propriu-zis, de sens. Dar nu asta ne interesează acum, nu paradoxurile teoretice oarecum riscante ale dialogului, ci sensul general al cărții : dorința de a furniza cititorului un instrument de lucru, un sistem de idei generale despre literatură (în cea mai largă accepție... literară) și de a exemplifica (în partea a doua a cărții) felul în care aceste idei funcționează în actul de receptare a unui autor de valoare. Cu o loialitate pe care nu o punem la îndoială (pentru că este, de cele mai multe ori, dincolo de strategia ei, simpatic ipocrită, dezarmant de francă), criticul pune la îndemîna „adversarului" său propriile instrumente, invitîndu-l să se folosească de ele fără remușcări. Pînă la urmă, se dovedește a fi vorba tot de o strategie abilă, căci cititorul înțelege, la sfîrșitul lecturii, că instrumentele funcționează la el altfel decît la cel de la care le-a împrumutat. Instrumentarul nici nu este complet, Alex Ștefănescu rezumîndu-se la a lua în discuție numai dilemele care i se par a fi mai presante pentru un cititor român de azi în contact cu literatura contemporană. N-ar avea rost să le trecem în revistă sau să încercăm a le rezuma ; important este, credem, faptul că autorul înțelege să-i servească fratelui său, cititorul, nu în calitate de adjuvant ci de inițiator. Este firesc ca, situat pe o astfel de poziție, să respingă, deși nu total, critica „de interpretare", atunci cînd aceasta se transformă într-un simplu exercițiu de inteligență speculativă, exercitînd asupra complexului de semne al operei presiuni de torționar zîmbitor.

Critica lui Alex. Ștefănescu nu oficiază și nici nu oferă spectacole cu un singur personaj. Marele ei merit este că dialoghează eficient cu cititorul. Care din ei ? Aici găsim unul din punctele de sprijin ale scrisului său : își fixează atenția către cel mai eficient lector al actualului moment cultural românesc. „Portretul-robot" de care ni se vorbește înfățișează o personalitate cu o formație literară medie, vag inițiat în tehnicile critice moderne (nu-i filolog de profesie), cu o structură intelectuală raționalistă, ușor complexat de evoluțiile actuale ale artei, dar receptiv la nou, spirit ironic, polemic și ușor sarcastic, iconoclast ponderat, doritor de certitudini, de repere sigure. Adică exact acel consumator de artă față de care critica are îndatoriri reale, pentru care dialogul cu ea reprezintă o necesitate.

Liber de febra inovator-scientistă specifică multor critici din ultimele două-trei promoții, Alex. Ștefănescu nu se predă cu arme și bagaje metodelor moderne de abordare a textului literar, dar nici nu le nesocotește ; apelează la ele cu ponderație, socotindu-le, cum de altfel se și cuvine, tehnici, iar nu chei critice universale și unice. Folosirea dialogului, apelul la maieutica socratică ne relevă un spirit raționalist, amator de repere axiologice stabile și permanente, deschis demonstrației edificate pe premise ferme. Desacralizarea actului creării și receptării produsului artistic, diatriba împotriva „magiei metafizicii" în acest domeniu („trebuie să renunțăm odată la metafizica actului creației" cere, oarecum iritant, autorul), apelul permanent la logică și luciditate sînt calități ale demersului critic al lui Alex. Ștefănescu ; însă absolutizate în plan teoretic și susținute cu exemplificări și comparații prea „accesibile" ele pot deveni tot atîtea puncte vulnerabile. Doar un singur exemplu, pentru că nu această chestiune ne preocupă : talentul este opus inteligenței și se ajunge la concluzia că „sînt la modă scriitorii fără talent".

Partea a doua a volumului — **Zece profiluri** — este, cum am mai spus, o punere în practică a ipotezelor de lucru din prima, aplicate cu o consecvență relativă ; dar, în tumultul demonstrațiilor, infidelitățile se estompează și, mai mult, apar ca justificate de însuși obiectul exegezei. În tot cazul, cititorul avut în vedere este respectat. Critica lui Alex. Ștefănescu este francă, lipsită de prejudecăți, tabu-uri, fără a fi șicanatoare și ireverențioasă. Obiecțiile, chiar cînd vizează „monștri sacri", intrați definitiv în mitologia mișcării literare, au o dezinvoltură caracteristică onestității și bunei intenții, dar mai ales o adresă, o exactitate cu totul remarcabile. Intenția esențializării, prezentă în toată critica lui Alex. Ștefănescu se pune mai bine în valoare în aceste „profiluri" care amintesc prin formulă de figurinele lui E. Lovinescu. Ca și acesta, are șansa scriiturii vii și expresive de care este însă un pic prea conștient, manipulînd-o cu un fel de cochetărie jurnalistică, punînd-o în valoare cu modestie simpatic trucată. Scriitor care scrie pentru cititor fără a-și face iluzii excesive despre el, fiindcă, așa cum am spus, îl cunoaște pe toate părțile, și care, pe deasupra, crede în necesitatea „elocvenței", își deschide studiile (căci nu sînt articole) prin reușite „captatio benevolentiae" în care anecdota literară sau faptul de viață exterior literaturii sînt exploatate cu măsură, în afara oricărei intenții de a friza senzaționalul. Sînt selectate acelea care adaugă tușe necesare profilurilor.

Din generația sa, Alex. Ștefănescu este, probabil, deocamdată, primul critic care are calitățile necesare pentru a deveni instanță literară pentru bunul cititor.

Mihail IORDACHE

---

*) Alex. Ștefănescu, **Dialog în bibliotecă,** București, Editura Eminescu, 1984.

Permanență eroică

Cei adormiți și-au împlinit menirea,
În patria romano-geto-dacă ;
Iar dacă astăzi nu mai sînt și dacă
Urmașii lor au înălțat zidirea.

Pămîntul răscolit să ni-l prefacă
În plai de rai cum n-a fost nicăirea,
Și peste el s-aștearnă fericirea,
— Grînar bogat în țară nesăracă —

Ei ne-nfrățesc cu vremea legendară,
În care stă de veghe Voievodul, —
La cei de astăzi să le-ndrume pașii...

Neîncetat îi face să răsară
Și-i crește cu puterea lui norodul,
Să-i preamărească și pe ei urmașii !...

D. FLOREA RARIȘTE



Viață și literatură

A doua meserie a scriitorului

Obișnuiți cu înțelesul curent al noțiunii de scriitor, acela de „autor de opere literare", ignorăm adesea faptul că el s-a impus relativ recent. În urmă cu jumătate de secol, dicționarele românești cele mai autorizate (I.-A. Candrea — Gh. Adamescu și L. Șăineanu) ierarhizau altfel decît azi sensurile termenului respectiv : „1. cel ce scrie ; 2. cel ce scrie cu plată scrisori pentru aceia care nu știu carte ; 3. cel ce scrie lucrări literare sau științifice, autor". De altminteri, la nivelul oamenilor simpli, diferența dintre „cel ce scrie" și „cel ce scrie opere" se făcea, pînă nu demult, cu oarecare dificultate. Pentru săteanul și tîrgovețul alfabetizați în pripă, „scriitor" era „cel ce scrie cu plată scrisori" și acte, cel capabil să ticluiască un memoriu, o cerere, o corespondență. Unii din acești inși mai puteau fi întîlniți, chiar și la începutul anilor '60, prin holurile poștelor și tribunalelor, unde își ofereau cu discreție serviciile. Predominanța sensului de „cel ce scrie" e atestată și în nomenclatura unor instituții de odinioară : Vasile Pârvan, viitorul mare istoric, a ocupat în 1903 postul de „scriitor" în serviciul Bibliotecii Academiei Române, iar Bacovia în 1916, după apariția volumului

(continuare în pag. IV)

Constantin CĂLIN

Prima victorie

— Însemnări din război —

Făceam, în dimineața zilei de 24 August 1944, parte din corpul de gardă al Școlii de subofțeri de rezervă de infanterie din Radna, în postul de la stația C.F.R. a orașului. Șeful acesteia, Apostol Filimon, a fost înștiințat de la Arad că în curînd prin gară va trece un tren militar german. Imediat, această veste a fost comunicată comandantului școlii, colonelul Alexandru Petrescu, care a trimis de urgență la gară două plutoane de elevi înarmați pentru capturarea trenului.

În gară era forfotă mare. Acari, mecanici de locomotive, fochiști, impiegatul de mișcare și șeful stației discutau cu aprindere despre comunicatul anunțînd întoarcerea armelor. Cînd discuția era în toi, impiegatul de serviciu anunță cu glas gîtuit de emoție că trenul militar german este oprit la semnal. Ceferistul de la cabina 2 a cerut instrucțiuni. După un moment de gîndire, șeful stației dispune dirijarea garniturii nemțești pe o linie de garare. Ceea ce s-a și întîmplat, trenul militar german, compus din cîteva zeci de vagoane sigilate și acoperite cu prelate, fiind oprit pe ultima linie a stației. Furios, un ofițer german coborî din vagonul de lîngă locomotivă și se îndreptă spre biroul de mișcare. Fără să salute, plin de sine, se adresă celor din birou, cerînd o locomotivă mai bună.

— Nu avem, răspunse șeful gării.

— Cum nu ai ? izbucni hitleristul, ridicînd tonul. În România nu sînt locomotive ? Este tren militar. Nu avem timp de pierdut, trenul trebuie să ajungă pe front, urgent. Urgent !

— Urgent, urgent, dar nu avem. Mai așteptați, i s-a răspuns.

— Cum, eu, ofițer german, să aștept ? Ăsta-i tren cu militari și muniții pentru front, cît să aștept ? țipă neamțul din ce în ce mai furios.

— O zi, două, nouă..., continuă ironic șeful stației.

Hitleristul ne amenință pe toți cu împușcarea.

— Mai încet cu împușcatul, domnule ofițer, i-a răspuns șeful stației. Nu mai plecați pe front. Rămîneți pe loc. Eu nu vă dau „liber" !...

Între timp, cele două plutoane de elevi, sub comanda sublocotenentului Virgil Andronescu, sosiseră în gară, instalînd patru grupe de mitraliere, una în coada trenului, alta în fața locomotivei, iar altele două pe flancuri. Restul grupelor de elevi, sub comanda sergentului major Nicolae Donosă, aveau misiunea de a ocupa poziții de tragere pe peron. Eu aveam misiunea să stau la fereastra biroului șefului stației, ca, în caz că ofițerul încearcă să fugă prin fereastră, să-l imobilizez sau să trag în picioarele lui.

Sublocotenentul, însoțit de cîțiva elevi, l-a arestat apoi pe neamț. Ostașii germani din garda trenului, văzînd cele întîmplate, au coborît din vagoane și au deschis focul. Elevii au ripostat imediat. Trăgeau elevii cu sete, creînd o pînză deasă de foc în jurul vagoanelor nemțești. Hitleriștii doborîți la pămînt au început să se vaiete. Ofițerul german, văzînd că n-are nici o șansă, a hotărît să capituleze, ordonînd soldaților săi să înceteze focul și să se predea. Rînd pe rînd, toți nemții au trecut prin fața peronului aruncînd armele, spre marea noastră surprindere numărul lor ridicîndu-se la nici mai mult nici mai puțin decît 320 ! Peste trei sute de nemți capturați de două plutoane de elevi, prizonierilor adăugîndu-li-se și o mare cantitate de material de război, adică armament, muniții, vehicule și altele !...

Ioan MEGLEI

ION PARANICI

priviți-o

Din bătrîne temeri,
Cenușile mai rătăcesc în noi...

Dar statura ni-i aer,
Doamne, ce limpede-i,
În ea sînt pure seismele
Și bucuriile plîng,
Și rîd întristările...
Priviți-o cum cade-n genunchi
Să asculte nemoartea
Cea bună a morților
Sau cum strigăt se face
Peste umerii flăcării.

și iar să mă-ntorci...

Ochii trăiesc pentru tine, —
Închipuirea din urmă
A pribegiilor mele
În scurtele zboruri,
Scaldă-te-n ei,
Dezbrăcată lucire,
Să mă duci
Într-o margine-a lumii
Din tremurul frunzei
Și iar să mă-ntorci
În beția retinei.

drumul de jăratic

Inima mea umblă
Prin nesomnul grîului
Întors din pămînt
Să mediteze în oboseala palmei,
Iar sîngele,
Nedumerirea aceasta
Ce mă poartă-n cuvinte,
E drumul de jăratic
Al mersului meu în genunchi.

neliniștea lor

Năluci rătăcesc
În umbrele veșnic bătrîne,
Țipă pe-aproape
Nașterea zilei de mîine,

Eu iar voi sui
Culorile-n pînzele moarte.
Neliniștea lor
Ochii-n iubiri să mi-i poarte.

spre toamnă

Spre toamnă,
Horele dădeau în floare,
Îți mai amintești, Ioane,
Cum se luminau sînii
Și cum alergau strigăturile
Să scuture pomii
De ochii rămași lîngă mere ?

cu sentimentele mele

Vă răsplătesc cu sentimentele mele
Bucuria de a fi cuvînt
Și de a mă risipi în ființa lui.
Nu-mi tulburați durerea
Cînd tîmpla îngenunchiază
Lîngă sunete moarte
Sau cînd văzduhul pieptului
Prinde trecerea inimii
În neliniștea unei rostiri.

amintește-ți

În tine mai trăiește durerea
Acestei seri care urcă
În pacea credințelor mele.
De-ncerci să clatini o umbră,
Amintește-ți că stingerea liniștii
E începutul unei nopți
Fără stele-n ferestre
Și-i trecerea gînditoare a pianului
În viscolul muzicii.

alergînd

Iar mă trezesc
Alergînd nebunește în peisajul acesta
cu cai,
Rupeți-i rama — moft citadin —
Să nu-mi taie lumina subțire
A speranței că-ajung prea departe,
Aduceți-mi apele-n cale
Să redescopăr în ele urmele tălpile goale
Din ziua cînd m-am ridicat
După obiceiul copacilor
S-adun oboseala din păsări.

seară de versuri

Lunaticii pași ai visării
Cad în genunchi ca o vară tîrzie,
Că-i seară de versuri în struguri
Doar lacrima mea o mai știe.

MASCA ȘI UMBRA (II)

Asemenea celorlalți componenți ai „generației Preda“, a majorității acestora, mai bine zis, în scrisul lui George Sidorovici există trei etape distincte. Prima este cea a debutului, în primii ani ai deceniului cinci : moment uitat, și, în cazul de față, nu foarte semnificativ. Mai interesantă pare a fi etapa ofensivă a anilor cincizeci, specifică primei tinereți și aproape obligatoriu racordată la cea mai înaltă tensiune cînd, la cei sub treizeci de ani ai săi, el se angajează în frontul literar fără zăbavă și cu toată energia creatoare a vîrstei. Urmează, în fine, ultima perioadă, al cărei început trebuie situat spre mijlocul deceniului șapte. Sînt de aici încolo zece ani fertili, plini, în care Sidorovici va încerca să compenseze eclipsa prelungită dinainte. **Vulpile**, apărută în 1970, **Oameni și munți** în 1972 și **Pădurea de dincolo** în 19.. sînt cele trei cărți de maturitate, din păcate și „de sfîrșit“, scrise și în parte publicate anterior adunării lor în volum prin diferite reviste sau culegeri literare, reportajele îndeosebi, sau în remarcabilul supliment literar al ziarului sucevean **Zori noi** ; de sumarul acestuia „Bădia“ s-a ocupat ani în șir, investind timp și energie dar și o pasiune ieșită din comun. Bilanțul spune totul despre autor : 18 povestiri, totalizînd ceva mai mult de 200 de pagini — și reportajele din **Oameni și munți** ce însumează și ele 150 de pagini ; rămîn pe dinafară, îngropate prin colecțiile periodicelor, numeroase alte reportaje, „de serviciu“, articole sentimentale de critică dedicate mai cu seamă cărților scrise de prieteni, traduceri etc. Ar mai fi, după știința mea, și cîteva texte inedite, poeme și schițe. Nu cred însă că editarea lor ar modifica sesizabil portretul scriitorului. Să mai adăugăm și faptul că nici consemnările criticii literare dedicate lui Sidorovici nu depășesc o notă modestă, relevabilă totuși.

O privire retrospectivă asupra întregii acestei creații atît de restrînse ca suprafață arată că reporterul, autorul de „reportaje literare“, o expresia acreditată, parcurge, spre deosebire de prozator, o linie fără întreruperi sau fisuri, aproape dreaptă. Povestirile lui, cam tot ce a publicat pînă prin 1956, chiar și romanul **Luceferii de sub grindă**, scrise în dependență strictă de actualitate și de spiritul acesteia, de ferma „comandă socială“, rămîn și ele nu mai puțin tributare „viziunii reporterești“, adică unei minime prelucrări artistice... Ce s-ar putea spune nou despre ele ? Despre astfel de texte de început Sartre afirma că plăcerea scriitorului de a și le reciti îi sugerează un cîine ce își adulmecă propriile excremente. La altă scară de sensibilitate, G. S. respinge și el și chiar cu violență orice tentativă de a vorbi despre producțiile anterioare lui 1960. Între timp, descoperise, dacă putem zice astfel, proza fantastică, opțiune artistică ce trebuia în fine să compenseze toate servituțile asumate anterior și dovada reușitei e conținută și demonstrată de cele două volumașe amintite. Dar reușită ? Că, în provincie, condiția scriitorului rămîne totuși ingrată e de observat în impactul minim al cărților sale. Fără a fi un mare nedreptățit, Sidorovici n-a avut totuși parte nici pe sfert de atenția acordată altora, cu mult sub valoarea sa. (Aici s-ar putea produce un lung șir de exemple). Ieșind cu **Vulpile** în 1970, într-un moment cînd la modă privilegiate de critică erau onirismul și „proza experimentală“, noul roman, și încă după o tăcere de aproape 15 ani, G. S. care era un nume aproape uitat, mai ales de generațiile tinere, făcea în plus și figură cam desuetă cu formula tradiționalistă a povestirilor sale, dar și cu subiectele inspirate, toate, din străvechimea satului bucovinean. Citite cu atenție, ele ar fi dat la iveală, cum se întîmplă acum, trebuie s-o spunem, un sunet foarte profund și cîteva soluții în perimetrul prozei fantastice de certă originalitate. Amintita ingratitudine a condiției provinciale e dublată și de neșansă. Pentru că tocmai apăruseră și cu un ecou extraordinar, în ordine cronologică : **Iarna bărbaților** de Ștefan Bănulescu și proza fantastică inedită a lui Voiculescu, lăsînd pe moment impresia astăzi ne dăm seama — de epuizare ca și definitivă a „filonului“, de drum irevocabil închis. Așa că, modest, cum se și cuvine, cum e chiar obligatoriu cînd domiciliezi departe de capitală, Sidorovici a rămas total în afara interesului criticilor care, vorba franțuzului, aveau „d'autres chats à fouetter“. În fine, trebuie văzută în această opțiune pentru fantastic o angajare definitorie pentru conștiința scriitorului care era, de data aceasta, strict artistică. Nicidecum influențat de vreo modă, tocmai că în răspăr cu modele momentului, Sidorovici descoperea — și era înainte de 1970 ! — în miturile autohtone substanța într-adevăr magică dar și vie, genuină, un fel de apă vie pentru scriitor, după care și înainte explorase o viață întreagă, însă fără succes. Reconsiderare intimă, încercare de autodefinire printr-un gest radical : ultima etapă de creație dă și măsura exactă a scriitorului — reporterul fiind și el cîtuși de puțin lipsit de interes.

Un capitol aparte ar trebui deschis aici : cel al reportajelor lui Sidorovici, cu o pondere însemnată într-o operă atît de redusă ca proporții. (Dacă e sigur că, mai devreme sau mai tîrziu, proza sa — cele 18 povestiri amintite, dintre care cinci sau șase sînt antologice — va avea parte de o atentă lectură critică iar scriitorul își va ocupa locul meritat, nu e de sperat că același lucru se poate afirma despre reportaje și reporter, în ciuda interesului pe care îl prezintă pentru o luminare mai precisă a biografiei literare în întregul ei).

Specie publicistică, reportajul este nu doar „efemerida“ de ziar cu scop strict de informare detaliată asupra unui eveniment de actualitate. Prin forța sa, uneori extraordinară, de impact social sau politic, acesta și-a cîștigat un statut propriu încă de mult — faptul că un Raymond Cartier, reporter și nimic mai mult, adică nu scriitor, a fost acceptat în Academia Franceză o dovedește cu prisosință. Sidorovici a scris și el reportaje, pentru ziarul la care a lucrat, nu despre ele e vorba însă, ci despre reportajele sale „literare“, situație care la noi are un caracter mai special. „Reportaj literar“, ce va să zică asta ? Cel de al doilea cuvînt comportă o inefabilă nuanță pleonastică... Speciile literare exprimă prin ele însile (teatru, poezie etc.), faptul că sînt literatură și nu altceva. De ce reportajul ar fi simțit, el singur, nevoia unui cuvînt de întărire ? Explicația n-a părut necesară, expresia s-a consacrat, „proteza“ adjectivală a intrat în uzul curent, dînd totodată un plus de autoritate artistică acestei noi forme hibride. Pentru două sau trei generații, „școala reportajului“ (literar) a fost considerată ca și obligatorie, o dovadă a experienței de viață necesare scriitorului, incomparabil mai importantă decît experiența livrescă, cea a bibliotecii și lecturii, studiului. Ridicat apoi de un Geo Bogza la rang de veritabilă literatură pentru mai bine de trei decenii, **r.l.** și-a asumat astfel treptat tehnicile narative ale povestirii — făcînd ca diferențierea dintre ele, mai ales dintre un **r.l.** și o povestire cu un subiect de actualitate să fie aproape insesizabilă — sau ale sugestiei metaforice din poemul în proză. Toate aceste efecte de contaminare și ambiguitate au conferit, în epoca sa de glorie, un nou prestigiu noii specii, numeroși reporteri (literari) fiind discutați de critică fără discriminări, rezervîndu-li-se un loc fruntaș și în fișele de istorie literară. În acest context trebuie situat și George Sidorovici. Reporterul Sidorovici s-a luat și el foarte în serios, cu totală indiferență, de fapt insensibil la perisabilul și fatuitatea unor texte ce erau considerate „literatură“ doar printr-o convenție conjuncturală.

Așa specială cum e, adică discutabilă, judecarea reportajelor lui G. Sidorovici trebuie să se limiteze la volumul **Oameni și munți**. Sînt aici texte selectate cu mare grijă de autor. Unele rescrise, față de varianta tipărită în ziar sau revistă, „file“ nu numai din „Cartea munților“, zice subtitlul, ci din istoria vie a Bucovinei, în felul lor unice. În viitor, valoarea lor de document spiritual și istoric va fi simțită mult mai puternic : e de fapt unica sau cea mai adîncă mărturie scriitoricească despre provincia mereu neglijată și despre oamenii ei, scrisă cu o acuratețe și o pregnanță a observației extraordinare.

Nu însă doar la această carte se limitează activitatea de reporter a scriitorului. Mai există cîteva texte ce au o semnificație imposibil de omis sau de neglijat. Unul dintre aceste texte uitate, inclus ulterior în bagajul anecdotic al scriitorului — ca și poemul despre Grigori Melehov, sau ca metafora japoneză pentru destin a „gropii de nisip“ împrumutată din ecranizarea după romanul lui Kobo Abe, **Femeia nisipurilor**, ca și cîteva „romane într-o frază“ sau ca episodul duelului imaginar dintre tînărul Sidorovici și un prieten, fost prieten, de fapt devenit „dușman de clasă“ (înfruntarea pe viață și pe moarte ar fi avut loc la Pietrele Doamnei, pe Rarău)... — a fost „reportajul cu mulgătoarea“, tipărit într-una dintre culegerile intitulate **Țara de Sus**, cam prin 1960. Iată „istoria“ lui. Sidorovici vizitează un „geace“ (gospodărie agricolă colectivă) proaspăt înființat și descoperă la grajduri o mulgătoare care citise sau tocmai citea **Război și pace.** Descoperirea se pretează perfect unui reportaj de senzație, mai ales că din fișa de la bibliotecă a acestei femei simple, țărancă cu cîteva clase primare, reiese că e vorba de o cititoare împătimită, cu lecturi surprinzătoare. În reportajul său, Sidorovici propune pe un ton entuziast, superlativ portretul unei eroine a timpurilor noi, ce se vrea revelator și asupra satului românesc în plină transformare.

Avem aici un caz într-adevăr „tipic“ de deturnare a adevărului de dragul unei concluzii prestabilite.

Să observăm, mai întîi, că în Bucovina, de unde e luat și subiectul reportajului, au existat aproape în fiecare sat țărani autodidacți eruditi, unii cunoscători de limbi străine, călătoriți, cu un bagaj de cultură ieșit din comun ; sînt **bătrînii** pe care mai tîrziu Sidorovici însuși și-a făcut o mare pasiune din a-i descoperi (v. în **Oameni și munți** povestea lui Tănase din Breaza, fost cioban care are acasă „un camion de cărți“ și le vorbește documentat țapinarilor despre „viața și războaiele lui Napoleon Bonaparte“ — pag. 23, sau chiar capitolul **Niște bătrîni,** în întregime). Excepții totuși în orizontul real de cultură al satului bucovinean interbelic, grav tratat de analfabetism, mulgătoarea ca și toti acești înțelepți rurali sînt cu atît mai puțin efecte ale vieții noi de după 1944 sau miracole spontane consecutive cooperativizării agriculturii. Asemeni unei întregi literaturi dogmatice, reportajul în chestiune eludează și realitatea istorică și specificul bucovinean ; el face din excepție regulă pe care o integrează unei figuri artistice puternic iradiante, pe cît de „frumoasă“, de sugestivă, pe atît de falsă : un sat proaspăt cooperativizat unde semnificativ e că o țărancă „tipică“ citește romane groase de Tolstoi !

Ca și proza, mai ales ca și povestirea, cu care aproape că se confundă, aceste reportaje literare se revendică, de la dublă sursă de foarte mare influență în perioada de după război : Sadoveanu și Geo Bogza. Primul avea să impună preferința de durată pentru indivizii aparte, faimoșii „suciți“, portretizați stereotip în spiritul unui idilism păstos, de fapt un semănătorism resuscitat ; ei sînt mai ales bătrîni hîtri, care citesc în stele sau în marea carte a naturii, găsind acolo „noima vremilor trecute“, dar mai ales a prezentului. Bogza, la rîndul său, cap de serie al „reporterilor literari“, inventează tehnica proiecției cosmice și gesticulația grandilocventă în descrierea faptelor și personajelor cotidiene ; efectul imediat este obnubilitatea adevărului printr-o pletoră metaforică, realitatea socio-umană de referință rămînînd un simplu pretext poetic, adică „ficțiune“. Exemplul analizat aici (puteau fi altul, altele) este ilustrativ pentru o întreagă direcție literară cînd se impun ca dominante trăsăturile unui nou romantism, altfel zis ale unui hibrid realism romantic. Pentru roman, piesă de teatru, povestire, dar și pentru reportaj eroismul devine „situație tipică“, adică, în codul noii estetici, atribut obligatoriu al artei portretului literar. Cele două modele, Sadoveanu și Bogza, urmate cu fidelitate admirativă și de Sidorovici, aduc soluții la nivelul scriiturii, noul romantism angajează însă o revoluționare a viziunii artistice. În epocă a fost discutată la nesfîrșit, ca o altă cuadratură a cercului, problema „autenticității“, a cărei fatală inadecvare la literatura momentului e sesizabilă cu precizie. Sigur, reportajul nu poate fi decît „autentic“, prin priza sa nemijlocită la realitate, dar să nu uităm că în chestiune e totuși reportajul literar. Ocupația favorită a țărăncii descoperite de Sidorovici, lectura, e verosimilă, autentică, nu trebuie nici o clipă să credem că autorul a inventat-o ; însă el, personajul, rămîne nul ca document uman datorită efectului literar de **trompe l'oeil,** al așa-numitei „interpretări creatoare“. Ce pare aici complicat e în realitate de o simplitate extremă. Premisa ar fi cea a eroismului ca dimensiune esențială a revoluției, valoare axiologică imanentă. Într-un poem celebru prin anii '50, un miner salvează abatajul sprijinind tavanul care se prăbușește nici mai mult nici mai puțin decît cu umerii.

Alt grup de mineri urcă pe munte un compresor cu brațele goale. Se caută, așadar, și se și descoperă eroism chiar și în situații cînd nimic nu-l justifică, ba chiar distonează, e artificial, „inautentic“. Inventarul gesturilor de abnegație mergînd pînă la sacrificiul de sine nu e prea lung și divulgă stereotipia : ceva se strică sau e în pericol (un utilaj de preț, un baraj, o clădire etc.) ; timpul doi aduce salvarea într-o obligatorie figurare patetică : spărtura în baraj, incendiul devastator sînt atacate cu corpul gol, soluții ce sugerează nu, cum s-a tot afirmat,i precaritatea dotării tehnice, ci măreția gorkiană a omului în opoziție dramatică cu forțele stihiale ale naturii. O întreagă literatură de război un nesfîrșit șir de filme descriu aproape aceeași situație „tipică“ : un soldat viteaz ține pe loc uneori doar cu o pușcă un întreg batalion. Aici forțele adverse au o reprezentare precisă : inamicul, bineînțeles și „de clasă“ și care trebuie cu orice preț nimicit, lichidat ; disproporția cantitativă dintre cele două tabere e alt procedeu romantic. Victoria finală nefiind a armelor, a numărului ci a ideii care triumfă ineluctabil, în ciuda oricăror piedici. În toate aceste cazuri, realitatea (de la cea istorică, pînă la cea biologică, a datelor psiho-somatice) comportă o transfigurare precisă, este „recreată“ nu așa cum e, după vechile canoane ale mimesisului, ci așa cum ar trebui să fie, cu o finalitate formativ-educativă și propagandistică. Cititorul trebuie să găsească în literatură și artă, în general, o lume epurată de imperfecțiunile și contradicțiile ce aparțin „obiectivismului mic burghez“, deci una unde personaje, conflicte și chiar elemente de peisaj au hieratismul extatic și idealizarea icoanelor. Prin toate scrierile sale de început, Sidorovici ilustrează asumarea normativelor estetice pe care le numim azi dogmatice. Talentul însă și un bun simț nativ, adică țărănesc, bucovinean, îl îndrumă totuși spre rezolvări lipsite de ridicol, ca în atîtea alte cazuri, după cum se vede și din examenul cu „mulgătoarea“ ; aceasta este și ea o eroină romantică, construită prin supradimensionare unilaterală, un fel de Jeanne d'Arc a vremurilor noi, care însă deși nu sugerează prin portretul ei nimic din ce se întîmplă în jur, săvîrșește totuși, condusă de mîna scriitorului, un act neobișnuit, eroic la vigoare, dar lipsit de exorbitanță, decent, chiar simpatic : citește **Război și pace !**

●

Preda și Sidorovici ilustrează, în interiorul generației lor două fețe ale aceleiași medalii : reușita și eșecul, lupta și abandonul. Diferența apare mai bine după 1960, cînd o nouă generație, „generația Labiș“, își face intrarea, și încă mai pronunțat după 1965, în noul climat antidogmatic. Pentru un scriitor asta însemna o reconsiderare de sine, critică, dar și creatoare. Există un pasaj în volumul **Oameni și munți** unde Sidorovici vorbește despre „nestrămutata credință în puterea cuvîntului investit cu adevăr“, dar profesiunea de credință îl pune să o rostească pe unul dintre bătrînii săi înțelepți. Iată pasajul în întregime : „— Am împlinit în viață tot felul de munci, povestește Toader Hrib. În niciuna din ele nu-i atîta răspundere ca în scris. Dacă ai greșit cumva arătura, întorci boii pe brazdă și îndrepți greșul. În scris sînt păcate care nu se iartă“. (Op. cit. pag. 114).

Ce îl explică, spus scurt, pe Sidorovici, este, cred, mai vechea lege psiho-socială după care o convingere bine implantată distruge informația care o dezminte. Datele noului climat de după Congresul al IX-lea al partidului, deschiderile foarte curajoase din presă și literatură erau elemente de informație ce nu puteau scăpa — semnificația lor — unui intelectual de calitatea lui Sidorovici, străin de crispări retrograde, ahtiat dimpotrivă de noutăți și foarte receptiv. Importantă însă nu e doar informația ca atare, ci sistemul mental — care respinge, ignoră, controlează, răstoarnă, filtrează, triază, dezintegrează, transfigurează, mitizează această informație și îi dă un sens. Oricît de avertizat și comprehensiv, atunci cînd ia în mînă condeiul ca să scrie despre fierbințile probleme de actualitate, cum o făcea Preda, Sidorovici își pune masca cea veche dintr-o necesitate interioară tiranică.

Opțiunea pentru fantastic n-a fost, așadar, un capriciu sau o întîmplare ; în cazul său ea a fost răspunsul unic într-un dramatic conflict cu sine însuși, care ar trebui să explice și scrisul său trudnic, la limita sterilit...

(va urma)

Radu MAREȘ

Fragmente inedite din versurile lui T.V. Ștefanelli, prezentate la „România Jună“

Întrucît în Viena studiau mulți tineri români, în anul 1858 I. G. Sbiera a încercat să înființeze o societate academică românească.

De abia în anul 1860 studenții au reușit să înjghebeze un cerc literar, iar în 1862 studenții români au înființat o „asociație literară“, fără statut deci nerecunoscută de stat.

Cu doi ani mai tîrziu această asociație se transformă în „Societatea literară și științifică“, dar : „...în anul 1867 fiind un conflict politic în Ardeal între activiștii lui A. Șaguna și pasiviștii lui Barit, această societate s-a despărțit în două : pasiviștii au rămas în „Societatea literară“ iar activiștii au întemeiat o altă societate „România“, ai cărei membrii mai marcanți au fost Aurel Victor Mureșeanu (din Ardeal) și C. Aronovici (din Moldova). În anul 1868/69 aceste două societăți au serbat împreună inaugurarea lor, cu care ocazie s-a născut ideea de a se contopi și de a forma o societate puternică, în Viena [1]. La stăruințele patriotului bucovinean, Alecu Hurmuzachi, în anul următor s-a realizat acest vis, în noua societate academică „România Jună“.

Din cauza ședințelor sobre, ca urmare a celor două tabere vechi, Mihai Eminescu propune ca în activitatea acestei societăți să se introducă programe vesele, ba chiar și petreceri. [2] De îndată T. V. Ștefanelli — „sufletul societății“, a trecut la înfăptuirea programului ; s-a ales un colectiv (care cuprindea toți membrii !) numit „divan“, în fruntea căruia era un voievod, zis „Vodă“ ; Panfil Dan a fost numit acel „Dan Vodă“ ; O. Țurcan a fost uns „Mitropolit al Moldovei și Sucevei“, apoi cei 12 sfetnici de divan, numiți „marii boieri“, iar restul colegilor... „prostimea“.

Cele mai multe lucrări cu caracter hazliu le-a prezentat T. V. Ștefanelli. Astfel, la ședința din ianuarie 1... prezintă un „raport de activitate“ versificat : „Rolul României June în anul 1872 — revistă patologico-musicalicec-comercialicească și poemă comico-dramaticească“.

Redăm mai jos două fragmente din manuscrisul complet, aflat în posesia noastră, care a fost citit de autor în ședința sus-amintită.

N. I. MANOLIU

1) Teodar Balan : Serbarea de la Putna, 1871, Cernăuți, Tip. Mitrop. Silvestru, 1932.
2) T. V. Ștefanelli : Amintiri despre Eminescu, Nuc. Institutul de Arte Grafice, C. Sfetea, 1914.

. . . .

„Deci vedem și înțelegem c-a noastră Societate
Are mare simpatie pe la țări civilizate.
Și-a ei influență crește, joacă rol în lumea mare
Și nimica nu se-ntîmplă făr a ei înștiințare.
Membri ei pe zi ce merge tot mereu se înmulțesc
Încît nu-i chip ca să-i numeri, ca ciupercile tot cresc,
Ș-apoi sunt pe lîngă aceste atîți membri fundatori
Încît greu vă spun dreptate, nici nu știm numele lor“.

. . . .

„România Jună face cum vedeți un progres mare
Căci în sînul său se află talente îngrozitoare :
Are filozofi și sceptici [3]), oratori și muzicanți
Ce cîntă pe două strune, încît te rădică-n danț
Juriști buni de gură, medici care cunosc treaba lor
Vindecă fără consiliu bătătura la picior.
Mai avem poeți de treabă, cîntăreți foarte distinși
Care-ți cîntă pe de-a rostu și cînd vrei cu ochii-nchiși.
Chiar în astă sară toți pe Hosan [4]) l-am ascultat
Cîntă ca o fată mare, cînd îi dor de măritat.
Nu-i mirare deci c-acuma noi cu toți ne preparăm
Căci avem noi ce le spune, avem multe rarități
Membri ce pot ori cînd trece, ca model d-antichități.
Vom expune membri, cari taxele lor le slovesc,
Vom expune earăși membri ce vorbesc de te-asurzesc.
Și pe cei ce frecventează ședințele regulat.
Vom expune mai cu seamă pe unul ce din născare
A fost opozant în leagăn, și-au rămas opozant mare
Pentru-acesta lucru sigur, căci așa așteptăm noi
La expunerea viitoare cîștiga-vom prețu-ntăi.
După ce-am expus acestea, vin acum și între și eu
Vă rog spuneți adevărul, așa-i că nu merge rău ?
Știu că toți făr distincțiune, ce iubesc sf. dreptate
Vor zice cu-ncredințare : agidi Societate !
Dar cu toate-acestea nu-și cum, nu li merge membrilor
Nervus rerum gerendarum le lipsește tuturor.
Und-te-ntorci tot puf în pungă, banii se feresc de toți
Ca și dracul de tămîie ; apoi fă ceva de poți.
Manicheii-arată limba, încît nu-i chip de scăpare
De n-am face cîte-odată imprumuturi naționale
De le mai plătim vreodată, D-zeu ne poate spune
Știe doară fiecare, că trăim odată-n lume
Și de s-a ntîmpla și pozna, să mergem în cer cu toți
Vom ruga pe sf. Petru să rupă zapisu-n bucăți“.

3) Pricepuți (de la subs. schipsis=chibzuință, pricepere)
4) Ioan Hosanu, sudent la medicină, poreclit Naivul



Vasile ISTRATE : „Flori“

SADAKO KURIHARA (JAPONIA)

America, nu te pierde cu propriile-ți mîini

„Greșeala nu se va repeta niciodată !"
Noi am făcut acest jurămînt
pe care și tu trebuie să-l faci, America,
tu — posesoarea sofisticatelor bombe,
putînd aprinde un milion de Hiroshime !
Nu te pierde cu propriile-ți mîini !
Cînd un milion de Hiroshime
se vor declanșa în tine, America,
întregul tău popor va dispare
pierzîndu-se la orizont
și clipa nu-ți va fi de ajutor
spre-a-ți aminti de Hiroshima.
Atunci spre tine-am să îndrept
mesajul meu de grea compătimire —
în numele celor trei sute de mii
uciși de tine
la Hiroshima și Nagasaki.

Iar eroilor tăi, America,
ce n-ar ezita, se spune,
să repete „exemplul"
la comanda președintelui,
eu le trimit acest mesaj :
„Iadul, dezlănțuit
sub norii ciupercii atomice,
ar putea fi iertat de dumnezeu,
de oameni însă — niciodată !"

În românește de
Arcadie ARBORI

RECENZIE

GRAȚIAN JUCAN

Eminescu și patrimoniul popular

(BUCUREȘTI, LITERA, 1985)

Suita de studii cuprinse în cele peste 100 de pagini ale acestei cărți este fără îndoială bine venită. Miezul ei constă din două articole relative la raporturile operei marelui poet cu mitul ursitoarelor și cu balada „Miorița", și din altele cinci, în care se urmăresc atitudinea eminesciană față de moștenirea literară antonpannească și relațiile amicale și de colaborare, sub egida interesului pentru folclorul național, dintre Eminescu și cîțiva contemporani ai săi · Miron Pompiliu, Dionisie Miron, Elie Baican și Mozes Gaster. Studii de interes mai general le încadrează pe acestea. Astfel, cartea se deschide cu capitolul **Eminescu înainte de Eminescu**, unde se pun în evidență „expresii și idei, motive și teme poetice" ale precursorilor, pe care Mihai Eminescu avea să le preia, mai mult sau mai puțin transfigurate, în propria creație, urmat de altul, despre **Mihai Eminescu și patrimoniul popular**, în care sînt inventariate motive folclorice în opera poetică eminesciană. Ea se închide cu un capitol „în replică" la acela menționat imediat mai înainte, intitulat **Motive eminesciene în patrimoniul popular** și consacrat direcției opuse în osmoza operei poetului național cu folclorul. Volumul aduce în atenție date concrete și amănunte mai puțin cunoscute, în general, din biografia spirituală eminesciană, ultimul lui capitol incluzînd și rezultate, inedite pînă acum, ale cercetărilor întreprinse de către autor pe terenul folcloric nord-moldovean.

Dacă tema „Eminescu înainte de Eminescu" a preocupat și pe alți cercetători, chiar indirect (între ei, relativ recent, Florin D. Popescu a semnalat cîteva elemente „preeminesciene" la Alecsandri, în monografia sa, **Limba și stilul poeziei lui Vasile Alecsandri**, București, 1980), osmoza de care vorbeam a preocupat, în ultimul timp, mai puțini cercetători.

De un deosebit interes este opinia eminesciană despre raportul dintre numărul mare de povești și anecdote ale diferitelor popoare, care se reduce la „un număr oarecare de prototipuri" (p. 35), formulată în 1880, în care putem vedea o anticipare a problemei raportului dintre variante și invariante în folclor. În privința relațiilor dintre Eminescu și Gaster, s-ar fi putut exploata și amintirile lui Marcu Beza despre autorul „Creastomației române", publicate mai întîi în „România literară", condusă de Cezar Petrescu (1939), strînse apoi în volumul „Cartea cu amintiri".

Constantin DOMINTE

CADRAN

O sugestie

La începutul acestei veri am fost martorul unui moment emoționant : la Vatra Dornei s-au întîlnit foștii plutași de pe Bistrița, atîți cîți au mai rămas, oameni trecuți demult de cumpăna vieții, aflați deci, cu alte cuvinte, la vîrsta aducerilor aminte. Cineva a avut inspirata idee să le ofere acest prilej exact după douăzeci și cinci de ani de la plecarea ultimei plute de sub poalele Prislopului spre valea Bicazului. O îndeletnicire dispărută care altădată constituia pentru îndrăzneții care o practicau un adevărat titlu de noblețe, o meserie aspră și nelipsită de riscuri și poate tocmai de aceea nebănuit de frumoasă în simplitatea ei. Acesta a fost plutăritul. Păduri întregi au alunecat veacuri de-a rîndul pe apele cînd învolburate cînd calme spre porturile dunărene și nu puțini dintre cei care le-au ținut cîrma au intrat pe poarta cea mare a legendei.

Au venit la această sărbătoare de suflet foști plutași din părțile Dornei și din cele ale Bicazului și Neamțului încîntați de o asemenea cinstire și plăcută întîmplare și gata să-și depene istorisirile depozitate cu pioșenie în adîncurile inimilor. Și bineînțeles s-au rememorat întîmplări de odinioară, s-au prezentat cu lux de amănunte etapele trecerii lemnului de la doborîrea copacului pînă la așezarea albelor catarge în table plutitoare, fiecare dintre cei aflați de față încercînd să creioneze ori să nuanțeze o imagine estompată de trecerea vremii și despre care cîndva se va ști tot mai puțin.

Și ajungînd aici vom spune că mărturiile despre plutărit, lăsate celor care vin și vor veni, sînt extrem de sărace. Un inimos muzeograf din Bicaz, Dan Mihăilescu, a încercat să întreprindă ceva în acest sens. Mai există și un film documentar („Navigatori care dispar") realizat de Studioul „Al. Sahia". Dar e încă puțin. Ascultîndu-i pe acești corăbieri solitari se mai pot încă face multe. Iată, de pildă, numărul impresionant de termeni specifici activității în discuție (corhănitul, legatul, măsuratul sau purtatul plutelor) poate constitui motiv de investigație pentru lingviști. Cît despre literatură, cu mici excepții, aici se pare că trimiterile nu duc mai niciunde. Și, ne permitem să credem că acei neînfricați călători pe apele repezi și deseori periculoase ale Bistriței, Dornei și chiar Siretului, merită ceva mai mult.

Ioanid DELEANU

A nu lăsa să se piardă

(urmare din pag. I)

de bunăstare curgînd din pămînt și din vita și din munca ce le fac aducătoare de venituri, ci de rostul lor fundamental de oameni peste care vara, acum, nu poate trece fără să fie vămuită de roadele dăruite muntelui. Căci trecerea munteanului-miner sau a munteanului-forestier pe lîngă o poiană necosită nu va fi niciodată egală trecerii (zîmbește primarul) acceleratului de Timișoara prin Iacobeni, ci egală mai degrabă stării de nemulțumire pe care căciula munteanului Ousorul o întreține astăzi. A valorifica înseamnă, bneînțeles, și a cîștiga, dar înseamnă mai ales a nu lăsa să se piardă. Și, zicînd astfel, Ioan Cornețchi găsește, în sfîrșit, hîrtia căutată, o parcurge rapid cu privirea și conchide sec : „Apele sulfuroase". (Eugen Țiflea : „Veneau borcutari în vechea stațiune a Iacobenilor, la tratament, și din Anglia, și din Franța, și din Italia, veneau în cîrje și plecau fără...". Garofina Buhariuc, octogenară, fostă băieșiță : „Nu veneau decît din țară, dar, e drept, dacă soseau în cărucior, după o săptămînă plecau pe picioarele lor..."). De ce se exagerează, totuși, Ioan Cornețchi ? „După cum vedeți, nu se exagerează asupra efectului lor curativ...". „Dar așa ni s-a spus : Anglia, Franța, Italia...". „Și aceasta-i important ? Nu-i mai important faptul că nu aduc folosul pe care l-ar putea aduce ? (Gherasim Hostiuc, pensionar, fost casier al stațiunii : „Era rentabilă. Țin minte, un țăran din Bălăceana, ce lucra la pădure. A venit prima dată și apoi și a doua oară. De ce ? l-am întrebat. Păi mă costă mai puțin băile decît statul acasă, mi-a zis... Funcționa doar patru luni pe an, dar era rentabilă stațiunea". Garofina Buhariuc: „L-am întrebat și eu pe un moșneag de prin părțile Rădăuțiului : de unde ai bani moșule, era cam sărac, așa mi s-a părut mie, cam sărac, de unde ai bani pentru băi ? Păi, zice, țin o văcuță pentru asta, pentru băi. O vînd, las baba acasă și vin..."). „O repunem noi pe picioare, zice primarul. Într-o clădire a vechii stațiuni, pe care am reamenajat-o, facem trei cabine de tratament după vechea „rețetă" : băi cu ape sulfuroase, cu arnică, cetină de brad și nămol de Botuș. Nu din ambiție, ci pentru că sînt solicitări, adică pentru că, dacă pot aduce folos, e păcat să curgă degeaba...".

Nu s-a mai limpezit în acea zi culmea Ousorului. Au urmat însă zile frumoase și fînul a fost strîns la Iacobeni. De rezolvat, pe agenda primarului Ioan Cornețchi, a rămas, deocamdată, doar problema apelor sulfuroase...

A doua meserie a scriitorului

(urmare din pag. II)

Plumb, pe cel de „copist" în Direcțiunea învățămîntului secundar și superior.

Sursă de confuzii comice, pretext pentru diverse ironii și ridiculizări, ambiguitatea termenului de „scriitor" provine, dacă privim lucrurile mai de aproape, din natura incertă a meseriei pe care o denumește. Nu există, cum bine se știe, reguli de formare a „cadrelor scriitoricești", nici școli (experimentale s-au dovedit infructuoase) cu un astfel de profil. Însă o meserie care nu se sprijină pe studii speciale, pe atestate și diplome, este, observa odată Paul Valéry, „esențialmente negabilă" : „orice om, înarmîndu-se cu un condei, se poate lăuda că o stăpînește". S-au făcut, cu toate acestea, numeroase încercări de a-i determina caracteristicile. Am să mă refer aici, cu titlu de exemple, doar la două dintre ele, ambele din aria literaturii franceze : eseul **La profession d'écrivain** (1967), de Robert Escarpit și studiul **Le métier d'auteur** (1983), de Michèle Vessilier-Ressi.

Eseul, tradus și în românește, confirmă faptul că dificultatea de a o defini e una, dacă nu cumva chiar prima dintre caracteristicile „profesiunii de scriitor". Escarpit a abordat tema în cadrul unei „mese rotunde" la care invitase cunoscători ai tuturor problemelor scrisului profesionist, de la cele administrative la cele sociale. Iată, ca dovadă că înțelesul noțiunii variază în funcție de poziția pe care o reprezintă cineva, de atitudinea sa față de literatură, ba chiar și de impresia produsă asupra sa de anumiți autori — cîteva din definițiile date : „Scriitorul este omul care scrie cărți, în mod regulat sau neregulat" ; „scriitorul profesionist este cel care obține 50% din veniturile sale scriind cărți" ; scriitorul este „un om care scrie și publică" ; „(scriitorul) este un oarecine care posedă imperioasa nevoie de a se exprima, de a transmite, de a-i convinge pe ceilalți și, într-o anumită măsură, de a-i schimba". Diferențele de înțeles sînt atît de mari, încît singura soluție rezonabilă e aceea recomandată de Armand Lanoux, unul din participanții la amintita „masă rotundă", de a mînui cu oarecare prudență noțiunea de scriitor „dacă vrem să aflăm cu exactitate ce conține ea".

O cercetare metodică, studiul semnat de Michèle Vessilier-Ressi analizează juridic, economic și sociologic ceea ce este un autor profesionist. Cercetarea a avut în vedere situația din Franța, unde, după statistici, există 3 000 de profesioniști „în stare să trăiască numai de pe urma condeiului lor" și 50000 de amatori „care încasează mai mult sau mai puțin regulat drepturi de autor". (Cifrele referitoare la amatori sînt, probabil, inferioare realității, căci, se estima recent într-o anchetă a revistei **Lire** (n. 114, mars 1985), „Mai mult de un milion de francezi, în fiecare an, încearcă să scrie. Nu corespondență sau note administrative. Ci romane, nuvele, poeme, amintiri, jurnale, mărturisiri, eseuri sau documente"). În locul unei definiții generale, oricum insuficientă, studiul **Le métier d'auteur** oferă un portret-robot al profesionistului mijlociu francez din ultimul sfert de secol, adică dintr-o perioadă de extindere a „audiovizualului" și de apariție a unei „scriituri multi-media" : „Un bărbat de cincizeci de ani, celibatar convins (operele de artă îi țin loc de descendență), locuiește la Paris și nu disprețuiește, între două romane, să scrie un scenariu pentru televiziune sau radio, și să «plaseze» un cîntec pe lîngă un interpret prestigios".

Ambele lucrări demonstrează că sociologia și mijloacele de existență ale scriitorului sînt altele decît în trecut. Ea însăși transformată, meseria de autor obligată pe cei care o practică să fie proteiformi, abundenți, să intuiască dorințele și să cîștige adeziunea publicului. Reușita depinde de măsura în care stăpînești tehnicile rapide (ca să nu zic industriale) de lucru, de capacitatea de a te multiplica în diverse variante și, nu în ultimul rînd, de abilitatea de a te încadra în ținuta unei colecții editoriale. Un scriitor interesat doar să propage idei, obsedat de calitate n-ar putea ține nicicum pasul cu asemenea solicitări.

Profesionismul are avantaje dar și inconveniențe greu de ignorat. Incontestabil, el favorizează productivitatea literară, asigură rentabilitatea în cel mai scurt termen a operei și, în consecință, reduce riscurile materiale ale scriitorului, acesta un om care, la fel cu imensa majoritate a contemporanilor săi, rîvnește la (și merită) un standard de viață ridicat. Într-o lume cu un pronunțat gust al fericirii , faptul nu-i de disprețuit. Totuși profitul de care vorbesc pălește în clipa cînd sînt luate în calcul riscurile morale ale scriitorului profesionist, între care primul pare acela de a se considera comanditat, transformat în funcționar, obligat să satisfacă niște gusturi mediocre. Din această perspectivă, — esențială după părerea mea — profesionismul apare constrîngător, inacceptabil. Ce-i de făcut ?

Concluzia (altminteri veche) ce se impune e că o a doua meserie dă — cum s-a spus — independența necesară oricărei creații artistice. Ideea aceasta are în spatele ei o tradiție ilustră, un uriaș șir de exemple : Cehov și Céline au fost medici, Gogol — profesor de istorie, Melville și Nathaniel Hawthorne — vameși, Eminescu — redactor, Rémy de Gourmont și Borges — bibliotecari, Creangă — institutor, Hamsun — vatman, Sean O'Casey — activist sindical, T. S. Eliot — funcționar de bancă, Duiliu Zamfirescu și Saint-John Perse — diplomați, Vercors — pictor, Antonin Artaud — actor, Antoine de Saint-Exupéry — pilot (dar se visa grădinar: „Moi, j'étais fait pour être jardinier"), Faulkner — fochist, vînzător de librărie, Boris Vian — cîntăreț la trompetă și șef al unei orchestre de jazz etc., etc. Întrebarea care se pune de obicei, mai ales de tineri, e „Cît timp îi rămîne pentru scris celui care efectuează o a doua meserie ?". T. S. Eliot — susținea că se poate face poezie și după opt ore de slujbă, iar Paul Claudel îi mărturisea lui Jacques Rivière (**Correspondance**, 1926) că nu consacră scrisului decît o jumătate de oră pe zi, restul de timp cedîndu-l familiei și ocupației de magistrat și de primar al unui mic oraș chinez pe care fusese însărcinat să-l administreze. Legat de aceeași chestiune, un cunoscut prozator francez de azi, Frédérick Tristan, autorul romanului **Rătăciții, Les égarés**, (Prix Goncourt, 1983) relata într-un interviu (**Lire**, n. 100, janvier 1984) că, în tinerețe, vizitîndu-l pe André Breton, i s-a lamentat că din cauza morții tatălui său e nevoit să se ocupe de „mașini textile" („C'est pas drôle, moi qui voudrais écrire"), la care șeful suprarealiștilor (suprarealiștii, trebuie adăugat, disprețuiau reușita literară ca fiind, vorba, unuia dintre ei, „le fruit d'un malentendu") i-a răspuns entuziasmat : „E formidabil, pentru că aveți șansa de a nu fi cu acești oameni de litere, aveți cu adevărat o șansă excepțională. Continuați, nu abandonați niciodată ocupația aceea pentru literatură. Scrieți o oră pe zi și, veți vedea, veți face o operă". Ulterior Frédérick Tristan a funcționat timp de treizeci de ani în China și Vietnam. Urmînd sfatul lui Breton a reușit să-și construiască o operă.

La fel de preocupantă e natura celei de-a doua meserii. Ideal ar fi, desigur, ca ea să se potrivească nu numai cu temperamentul, ci și cu genul scriitorului. În practică însă — cele arătate mai sus sînt o dovadă — lucrurile stau cu totul altminteri. Asta nu contrazice totuși, cîtuși de puțin, necesitatea celei de-a doua meserii și nici nu justifică bagatelizarea ei. Uneori însuși faptul de a scrie se datorează (sub forma unei compensații) acesteia. Literatura, asemenea vastului ocean, se împlinește din izvoarele tuturor experiențelor de viață și intelectuale. Oricît de umilă, cea de-a doua meserie are în comun cu scrisul o etică, ba chiar și o estetică. Mai e oare cazul să amintesc că „meserie" (termen ce-l folosim și pentru una și pentru alta) derivă din latinescul „ministerium" care înseamnă „muncă la altare" „jertfire" ? Din faptul că gradul celor două meserii diferă, unii au tras încheierea că trebuie să se „jertfească" în procente diferite. În opoziție cu o asemenea atitudine, proprie inșilor cu mentalitate de sinecuriști, un fel de „nici-nici", stă exemplul lui Eminescu : marele poet a manifestat o abnegație constantă în îndeplinirea tuturor îndatoririlor. Repudiind așadar, din nevoia de libertate și independență de spirit, profesionismul în accepția sa vulgară, economică, scriitorul trebuie în schimb să păstreze, să cultive sentimentul meseriei, etica ei.

CONSEMNĂRI

● **Ion Negură.** Profesorul, omul de știință, literatul și animatorul atîtor acțiuni de evaluare retrospectivă și curentă a spiritualității bucovinene a trecut, la începutul lui iulie 1985, în neființă.

În ianuarie se afla pe muchia a trei pătrimi de veac (n.5.I.1909), suferind, dar cu nealterata-i distincție fizică și intelectuală, cu aceeași vie inteligență în privirile-i blajine și calde.

Dispariția lui Ion Negură, după cea a savantului lingvist Haralambie Mihăescu, ne-a readus în memorie sugestiva expresie de sorginte populară „se duc bătrînii", pusă în titlul unui necrolog apărut în ziarul sucevean „Viața nouă", iunie 1918, la moartea lui Vasile Bumbac.

Ardentul bucovinean Ion Negură era într-o stare de nefirească tinerețe spirituală, cu mari și generoase proiecte de evocare a unor personalități și instituții bucovinene, de sprijinire a tuturor demersurilor sucevene actuale întru cultură, știință și artă. Scrisorile pe care ni le-a trimis în ultimele luni, pline de informații prețioase și sfaturi deosebite, menționau un același mare regret, acela de a tot întîrzia cu lunile revederea Sucevei, pe care a îndrăgit-o la fel de mult precum legendara Putnă natală, sau Rădăuții adolescenței liceale la „Eudoxiu Hurmuzachi", unde a înmugurit literar, împreună cu talentatul poet Mihai Horodnic, dispărut prematur, în foarte literara revistă a elevilor „Muguri".

După strălucite studii superioare de litere și filozofie, drept și statistică, încununate cu teza de doctorat „Reforma agrară din 1864", susținută în 1945 la Universitatea din București, a desfășurat ulterior o prestigioasă activitate științifică „în domeniile statisticii, aplicațiilor statistico-matematice și cibernetico-informative în economia agrară", publicînd numeroase lucrări și studii.

A slujit cu aceeași strălucire învățămîntului superior economic la Academia de Studii Economice din București.

Poetul, criticul și istoricul literar și cultural a rămas într-o nepermis de discretă lumină, autoimpusă cu înțeleaptă modestie și detașare.

Manuscrisele, cît și crîmpeiele publicate atestă însă un autentic și profund talent de om „de litere". Asupra lor vor trebui să stăruie mai îndelung bucovinenii din „generațiile active ale prezentului", ca un semn de modest omagiu.

Ion PÎNZARU

● **Studii filologice.** În urma ultimii sesiuni științifice ce a avut loc la **Institutul de Subingineri din Suceava**, cu colaborarea unor cercetători și cadre didactice din învățămîntul universitar și de cultură generală, a apărut un important și substanțial volum de studii filologice. **Buletinul științific**, redactat de conf. dr. C. Popescu, conf. dr. M. Iordache și asist. univ. C. Mânicuță, selectează o parte din comunicările prezentate.

Lucrările se disting prin diversitatea metodelor de cercetare folosite, prin multitudinea unghiurilor de vedere susținute, prin varietatea și bogăția temelor abordate. Alături de comunicări ce dezbat subiecte din istoria literaturii române (**Războiul pentru independență în viziunea lui Mihai Eminescu** de I. D. Lăudat, **De la antiteza ironică la sinteza dionisiac-apolinică în creație eminesciană** de Cornelia Mânicuță, **Vocația prozatorului Iraclie Porumbescu**, de Paul Leu, **Farmecul cărților vechi la Sadoveanu** de Constantin Ciopraga, **Oglinzi bacoviene** de Mihail Iordache, **Simboluri biblice și elemente cosmice în lirica lui V. Voiculescu** de Dan Mureșan și **Incursiuni în tipologia personajului din romanul românesc contemporan** de Mihaela Albu) figurează și altele ce aparțin literaturii universale (**Prima ediție română a sonetelor shakespeareane** de Tamara Lăcătușu, **Metafora eului proustian** de Florian Bratu, **Henrik Ibsen și teatrul american** de Odette Caufman, **Flaubert — dizolvarea autorului ?** de G. Rață, **Ironia ca strategie în romanul de idei** de Irina Burlui, **Sensul aventurii în romanele lui Chretien de Troyes** de Petrică Larion, **Elemente de retorică repetiție în poezia lui W. B. Yeats** de Rodica Albu).

Cele zece lucrări lingvistice sînt redactate în românește, cu excepția comunicării **Sur la ponctuation** de Irène Brunet. Ele se referă la probleme de morfologie, sintaxă, vocabular și punctuație. **Buletinul științific**, de curînd apărut, se adresează specialiștilor și publicului iubitor de literatură universală, națională și locală.

L. P. CÂRJA

● **Premii.** Caricaturistul sucevean Mihai Pînzaru (PIM) a obținut la salonul „Satiricon '85", din Polonia, premiul special al revistei „Spilki". De la saloanele de grafică satirică, din acest an, de la Galați și Costinești, alți doi suceveni s-au întors victorioși : Alexandru Bartfeld (premiul I, Galați, premiul III Costinești) și Doru Olaș (premiul III și premiul revistei „Viața studențească" — la Costinești).

Șezătoare literară

Scriitorii Ion Beldeanu, George Damian, Marcel Mureșeanu și Gheorghe Lupu au fost recent oaspeți ai elevilor și cadrelor didactice de la Școala Generală din comuna Liteni. Cu acest prilej a avut loc o frumoasă șezătoare literară în cadrul căreia, răspunzînd întrebărilor ce le-au fost adresate, invitații au vorbit copiilor despre rolul lecturii în receptarea operei literare, despre măiestria artistică, despre modalitățile de transfigurare a faptului de viață în act de creație.

În încheiere, poeții suceveni au citit din versurile lor și au acordat autografe.

La manifestare a participat, de asemenea, pictorul Ion Grigore originar de pe aceste meleaguri. (I. B.)

REALIZATORI : Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DÂRJA, Ion CARP FLUIERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Tehnoredactare : Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA
Str. Mihai Viteazul nr. 48